

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus VII. De Hæreticis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

ria merè speculative, cum operetur Theologus tradendo con hium ut magister humanus. Et sic indistinctè à Doctoribus pro consiliis quid accipi posse extra labem tradit Nav. in Summa c. 23 n. 100. Suar. d. c. 18. n. 18. & 15. Secus esset, si si. ret per modum exhortationis, quod pertinet ad discretionem spirituum ut cum datur ad judicandum de aliqua vocatione, an sit à Deo nec ne, vel revelatione, an sit à bono vel malo spiritu, & similibus, quæ pendunt magis ex peculiari directione & illuminatione divina, & quadam spirituali experientia, quàm ex doctrina, licet illa coadjuvet. Ut in ejusmodi consiliis non sit expectanda retributio aliqua temporalis à timoratis, cum spirituale quid sapiant, atque ita ponant quamdam Simonæ mactiam Suarcz d. loco citato, 21.

TITULUS VI.

De Judæis & Saracenis.

SUMMARIUM.

1. Iudæorum & Saracenorum nomine qui veniunt.
2. Iudæis quatenus habitare inter Christianos liceat.
3. Eorum familiaritas & cohabitatio interdicta Christianis.

IN Deum peccatur à Judæis & Saracenis, ratione infidelitatis. * Judæorum nomine veniunt, qui lege veteri utentur s. Christum negant esse Deum; Saracenorum vero omnes qui in gentiliū cœcitate perdurantés idolis servant, impia Mahometi dogmata sectantes Azor. Inst. Moral. p. 1. lib. 3. c. 23. qu. 4. Nominis originem alii aliunde petunt, quæ de re Cov. 4. Var. c. 9.

His etiã liceat habitare inter Christianos, 2. citra compulsionem ad suscipiendam fidem, sive in se, sive in liberis, c. sicut 9. h. t. synagogas suas habere, veteres restaurare, non etiã novas extruere. cap. consuluit 7. h. t. l. fin. Cod. eod. cœtemonibus & exercitiis suis uti, citra scandalum tamen Christianorum, c. 4. h. t. Clem. un. eod. quo modo non procedunt in publicum die

Passionis Dominica, nec habent ostia & fenestras apertas die Pentecostes. c. 3. & 4. & c. in nonnullis 15. §. in diebus h. t. His, inquam, etsi liceat habitare inter Christianos * familiaritate tamen eorum & cohabitatione Christianis etiã servis est interdictum, sub pœna excommunicationis, c. Iudæis. & c. ad hac 8. h. t. ne, ut fieri ad solet, consuetudine in eorum errores trahantur, secundum illud. Qui claudo cohabitavit, claudicare discit; qui tangit picem inquinatur ab ea. Unde ut faciliè dignoscantur, diceret à Christianis v. ste uti jubentur, d. c. 15. Officium nullum inter Christianos exercere permittuntur, & quòd fortè susceperunt dimittere coguntur, cum omni emolumento inde percepto, punito eo, qui officium talibus commisit, c. cum sit 10. h. t. Si reddituum collectionem Judæus emerit, ei præficiendus Christianus, ne per Judæum contingat Christiano alicui gravamen, c. penult. h. t. Baptizatum aut baptizari volentem prohibentur emere, retinere, Baptismum servi aut libertorum impedire, aut aliquem ad Christi fidem convolantem circumcidere, sub pœna prescriptionis bonorum & exsilii, l. Iudæi 16. h. t. Servum Christianum si quem habeat, venalem jubentur exponere intra tres menses, redimendum duodecim solidis aureis, c. fin. h. t. Alias servo privantur, qui perducitur ad libertatem, & pretio, uti & scienter servum Christianum comparans servitii causa, d. c. fin. Cum iis qui agunt hostiliter, omne commercium Christianis est prohibitum, & subsidii alienius præstatio, sub pœna excommunicationis & privationis bonorum, c. 6. & c. quod olim 12. h. t. jure civili sub pœna amissionis bonorum & ultimi supplicii, C. quæ res exportari non deb. h. t. Conversionis tamen gratia cum iis conversari, aut ad eos proficisci redimeutorum captivorum causa pium est, cap. quam sit 10. cum e. seq. h. t.

TITULUS VII.

De Hæreticis

SUMMARIUM.

1. Hæresis quid, & Hæreticus quis dicendus.
2. Pœna hæreticorum. I. Excommunicatio.

Tit 2

3. II.

3. II. Irregularitas.
4. Hæreticus occultus an hanc pœnam incurrat?
5. An ad meliorem mentem re-versus quoad Ordinem ante susceptum?
6. An super hæretico occulto Episc. dispenset?
7. Irregularitatem contrahunt & defensores, fautores hæreticorum.
8. Item filii hæreticorum & fautorum.
9. An & illegitimi?
10. An nati ante hæresim?
11. An ordinatus ante hæresim patris suspendatur ab executione Ordinis?
12. An filii relapsorum, qui ante mortem sunt reconciliati Ecclesiæ?
13. III. Infamia.
14. IV. Confiscatio bonorum.
15. An reus eo casu teneatur bona deferre ad fiscum?
16. Pœnitentia ante sententiam declaratoriam an faciat cessare hanc pœnam?
17. V. Mors.
18. Resipiscentes an & quatenus evadant hanc pœnam.
19. Disputationes de fide prohibet a laicis, & scripta hæreticorum damnata.
20. Inquisitores hæretica pravitatis.

Iudaismus & paganismus etsi generalioris nominis vocabulo sub hæresi comprehendantur, proprie tamen ab ea distinguuntur, cū formalis hæreseos causa sit contradictio fidei semel susceptæ in baptismo; Judaismi verò contradictio fidei, numquam susceptæ.

Dicta hæresis ab electione, quod quis sibi eligat disciplinam, cui pertinaciter adhareat, *can. Hæresis 27. XXIV. q. 3.* Unde hæreticus est, qui errorem aliquem pertinaciter defendit, contra Ecclesiæ definitionem; post factam tamen professionem fidei in baptismo, sive gratia lucri temporalis, sive vanæ gloriæ, odii, vindictæ, ut plerique, *can. Hæreticus 28. d. q. 3. Covar. 3. Var. 1. num. 2.* Duo itaque ut quis habeatur hæreticus, requiruntur: prius, ut sit baptizatus, cum fidem deserere necdum susceptam nemo dici possit; quo modo & pœnæ ab Ecclesiæ hæretico propositæ non infliguntur non baptizato, licet possit esse verus hæreticus, perversè de fide sentiens, cum Ec-

clesia non agat in non sub. i. os. Alteram, ut errorem contra fidem & Ecclesiæ definitionem pertinaciter defendat, *can. qui in Ecclesiâ seq. XXIV. q. 3.* nam qui deceptus quadam simplicitate contra Ecclesiæ definitionem quiescit, corrigi paratus, non est dicendus hæreticus, *can. dixit d. q. 3.* Necesse autem est, ut exteriore sit prodita hæresis, etiam occultam qui sinitrè quidem sentit de fide, nihil tamen exterius prodit, qualem vocant hæreticum mentalem, non habetur hæreticos quoad pœnas juris, cum actus purè interius sit materia censuræ, ut neque est materia Ecclesiæ jurisdictionis, per quam sententiam cum Ecclesiâ non iudicat de occultis. Contra qui animo fidem tenet, etsi actus ostendatur hæresis sapere, non tamen habetur hæreticus, saltem in foro interio. *Vi. Covar. ad c. Peccatum de R. I. in 6. p. 2. in prin. in Azor. Instit. Moral. p. 1. lib. 8. c. 9. Jul. Clar. Hæresis in prin. Quoniam autem hoc genus hominum Christianæ Reipub. est perniciosisimum, ejus quieti & tranquillitati maxime insidians, variis tam civili quam Canonico jure puniendū coërcetur.*

Prima est Excommunicatio lata *secundum c. ad abolendam q. h. 1.* Quam incurrit non tantum ipsi hæretici, verum & receptatores, fautores, defensores, ut tales sunt, credentes, quæ doctrinam veracem *c. sicut & c. excommunicatus 13. credentes h. 1.* corpora eorum demeruntur sepulturæ mandantes, *c. 2. eod. in 6.* Quibus solutionem non merentur, nisi ea etiam publicè adjiciant, *d. c. 2. p. 1.* proptet pollutionem qua locum insciunt, uti dictum *supra in prin. Eccles.* Hujus pœnæ ratio est, ut, dum videntur contemni, ad meliorem frugem converteantur, & alii eorum exemplo evitent hæresim.

Secunda est irregularitas, duras etiam post hæreseos detestationem & abolitionem *can. nos consuetudinem 8. dist. 11. can. Sollicitum I. q. 7. c. 2. §. hæretici h. 1. in 6.* quibus locis etiam si tantum agatur de Clericis, non tamen in laicis est juris, cum ibi non ponatur fundamentum in clericatu, sed in ciuitate laicorum.

Ubi quaeritur, An hæreticus exterior, & cultus tantum per accidens, id est cuius mens nec jure nec facto publicum, hanc pœnam

incurrat? Resp. Ita dicendum esse, cum auctores de hac poena loquentes non distinguant inter occultum & publicum, nec requirant infamiam aut scandalum, sed tantum crimem. Præterea non requiritur ad hanc poenam declaratoria sententiæ criminis, ut nec facti notorietas sit necessaria. Nam quando jus hoc ipso infert poenam, non requiritur aliam probationem, quam exteriorem delicti commissionem. Navar. c. 27. num. 205. Azor. d. lib. 8. 6. 11. q. 12.

Q. II. An in ordine ante hæresin recepto reverfus possit militare? Resp. Non videri, cum hæc irregularitas non minus tangat susceptum, quam incipit ad Ordinem, nisi dispensatum fuerit, saltem per Episcopum: quo modo accipiendus d. can. saluberrimum, ubi hæreticus reverfus in Ordine suscepti stabilitate dicitur permanere, si non fuerit iteratò tinctus, id est baptizatus. Excipiuntur Episcopi in hæresin lapsi, super quibus reverfus cognitio reservata Pontifici, c. inquisitionis eod. in 6. uti & dispensatio Navar. d. c. 27. num. 205.

Q. III. An super occulto hæretico liceat Episcopo dispensare quoad Ordinem suscipiendum? Resp. Ita videri, per Trid. Sess. 24. c. 6. de reform. ubi generaliter conceditur facultas dispensandi super irregularitatibus provenientibus ex crimine occulto, necdum deducto ad forum contentiosum, excepto solo homicidio. Datur & potestas absolvendi ab occultis, etiam in hæresi, quæ tamen per Bullam Cænæ revocata videtur; atque ita & dispensandi, quæ major est, c. cum illarum de sent. excomm. ubi potestas dispensandi censetur denegata in casibus, quibus denegata absolutio.

Tangit hæc irregularitas etiam receptatores, defensores, fautores, qui ubique comparantur hæreticis, c. 2. §. hæretici, c. Statutum 15, eod. in 6. ubi sub nomine inhabilitatis ad beneficia censetur & comprehensa inhabilitas ad Ordines, qui spectant ad officium Ecclesiæ. Suspecti de hæresi videntur & hæc irregularitate adfici, ratione indecentiæ ortæ ex infamia, qua inficiuntur dantes causam sinistra suspitioni, can. infames VI. q. 1. nisi iusta causa suspitionem tollat.

Trahitur & hæc irregularitas ad filios hæreticorum aut fautorum, quatenus parentes tales esse, aut decessisse non emendatos probatur, d. c. statutum, idque usque ad secundum gradum in linea paterna, ad primum tantum in materna, Quod ita inductum, ut facilius parentes convertantur ad Ecclesiam, & detestentur ab ejus turbatione per impli dogmatis manifestationem, scientes se, etiam in liberis puniendos, arg. l. 8. in fine D. quod metus causa. Exit itaque inhabilis ex patre hæretico etiam nepos ex filio, ex matre autem hæretica filius tantum. Ex filia hæretici patris nepotem non tangit inhabilitas, quia non matris sed patris familiam sequitur. Covar. 2. Variar. Resol. c. 8. num. 2. Gomez. 3. Variar. c. 2. num. 4.

Quæritur, An & illegitimos hæc poena concernat? R. Ita verius videri, cum tales non desinant esse portio corporis & sanguinis patris, ac proinde non debeant esse melioris conditionis, atque legitime nati. Et facit, quod textus ubique loquantur simpliciter de liberis, quomodo & intelligendi, Glof. in d. c. Statutum V. Legitimus, Covar. 2. Variar. Resol. c. 8. n. 3.

An & natos ante hæresin? R. Ita probabilius dici, cum textus in d. c. 15. c. Vergentis 10. h. t. simpliciter de liberis loquatur, non distinguendo nati sint ante vel post, & fundet se tantum in eo, quod patens sit hæreticus, aut in hæresi decesserit, cujus factum etiam in liberis ponitur, ut poena sit gravior, Quo modò impetrens erit, considerate, postea nati sint, aut ante, cum non agatur de peccato originali, aut alio aliquo impedimento, quod per generationem transmittitur nec inspicitur cooperatio aut mutatio paterni delicti [quamvis hæc non minus possit præsumi in ante quam post hæresin nato] sed tantum gravius veniat puniendum delictum patris, non tantum in se, sed & in liberis Covar. d. c. 8. num. 5. Gomez. d. c. 2. num. 26.

An ordinatus ante hæresin patris suspendatur ab executione Ordinis, aut beneficio privetur? Resp. Non suspendi, nec privati beneficio, cum jus alicui quæsitum non debeat eidem auferri sine suo facto. Facit, quod textus,

Tit 3 tus,

tus in d. e. 2. §. *heretici* tantum nolit eos admitti ad beneficia, nullibi autem deiciat, aut prius obtentis. Covarr. d. e. 8. nu. 4. ubi aliter est. Sanchez in Decal. lib. 2. c. 28. num. 30. Facit, quod turpius sit ejici, quam non admitti.

An dicta irregularitas habeat locum in filiis relapsorum, qui ante mortem sunt reconciliati Ecclesie? R. Posse videri non habere locum, quod Reconciliatio faciat eos non esse filios eorum, qui in heresi decesserunt, facit enim reconciliatio relapsos esse de gremio Ecclesie, eique incorporati, d. e. 13. circa fin. Contra tamen dicendum; nam licet sint reconcilia i Ecclesie, non ita tamen, ut ad poenitentiam admittantur, uti postulat textus in d. e. 15. cum non obstante reconciliatio tradantur brachio seculari puniendi; ex qua poena sequitur filios infamia; non secus atque si parentes in heresi obiissent, *Gloss. in d. e. 15. V. reincorporatos*. Idem dicendum de filiis archiepiscopi, nam & huic reconciliatio nihil prodest, uti inferius dicitur.

Tertia poena est Infamia, Privatio privilegiorum, & actionum: quamvis ipsi minus liberi sint ab aliorum impeditio, ne ex suo delicto commodum consequantur, d. c. *excommunicatus* 13. §. *credentes* & c. *fin. h. t.* Inhabilitas succedendi sive ex testamento, sive ab intestato, l. *cognovimus* Cod. h. t.

Quarta Confiscatio bonorum ipso jure, etiam post mortem fuerint hereseos convicti, c. *accusans* 8. §. *pen. eod. in 6.* neque enim hoc erimen per mortem tollitur. Quo casu bona cedunt Ecclesie, si reus illi fuerit subiectus; alia fisco, non habita ratione liberorum, etiam orthodoxorum, quos ex consequenti parentum delicta onerant, d. c. *Vergentis* 10. h. t. & d. l. *cognovimus*.

Ubi quaeritur, An reus hoc casu teneatur bona sua deferre ad fiscum? R. Ipso jure quidem bona publicata esse, non tamen teneri reum ne quidem in conscientiae foro ante sententiam declaratoriam ad poenam, etiam ipso jure infamam, ex communi Theologorum & Canonistarum sententia, & posse interim bona sua possidere, eisque uti; cum licet proprietates sit ablata per delictum, non tamen & possessio. Imo ne quidem fisco licet ante sententiam ab Ecclesia laram (cujus est super heresi inquirere) bona tamquam publicata apprehendere ne quid temere attentetur, tam eundem 19. eod. in 6. Post sententiam vero reo pati ablationem bonorum; deinde fiscum non tenetur, cum sit durum quod gere in se exercere poenam possit, sed est in ea poena, quae adquirenda non impedit: veluti si legatum fuerit sub conditione, si caste vixerit, hoc ipso enim, quod et inhoneste incipit vivere, tenetur ad restitutionem. Idem juris in beneficiis, quorum fructus Clerici suos facere debent, ipso quo cessant praestare officium, restant sub ejus onere beneficium oblatum, l. *varr. d. e. 8. numer. 4.* & ad 4. *Decretal. in cap. 6. §. 8. numer. 11.* & *seqq. Mendicant. casu* 310. Azor. d. lib. 8. c. 13. q. 8.

Habet haec publicatio, quae innotuit iure, locum hoc ipso, quo crimen committitur, ut administratio bonorum sit impedita, quo facta alienatio, sublecuta sententia, ritum revocatur, & contractus telecom bona ad quemcumque devenerint, non lucrativo sive oneroso, a possessoribus runtur, nisi praescripta fuerint. Post praescribi a possessoribus, etiam si in bonis concurrentibus sit, quae ad praescriptum requiruntur, scilicet bona fide & pullo, idque post mortem heretici, colligatur *fin. de praescript. in 6. ubi Joan. Andr. n. 3.*

Q. An poenitentia ante sententiam declaratoriam faciat cessare poenam? R. Id quod videri per *Gl. pen. in cau. Maximum* 197. & *simus supra, De juro patron. n. 69.* quod sententiam non foret poena plene commissa. Contrariam tamen opinionem esse & communiorum sive veriorum, scilicet non cessare poenam commissionis bonorum, in d. e. cum hoc ipso, quo committitur crimen, & poenitentia in foro quidem non operetur remissionem, in exte. not. tunc faciat aboleri crimen, *qui in mente* D. de per quod semel adquisitum jus fisco facta poenitentis non eripitur. *Gl. communi recepta in c. de his sup. iii. 1.* Covarr. ad *l. h. t. in princ. n. 20. sup. de testam.* Nec facta requiratur sententia declaratoria; nam desideratur ad crimen aut poenam, sed ne quid temere fiat per fiscum. Quae & in casu, quo definitiva sententia requiritur

ante eam poenitentia non inducit criminis abolitionem. Non obstantes *Imperialis in pr. C. de nupt. quæ vult quidem esse dignam venia illam, quæ respicit, non tamen hoc ipso cessat poena, sed demum habita abolitione. Quod etiam procedit, etiam si poenitentia fuerit publica, ut recte tradit Covarr. 2. Var. cap. 11. num. 10.*

17 Quinta poena est mors, quæ & manet Clericos, qui prius degradantur, id est clericali privilegio rite solemniter exauntur, postea brachio sæculari traduntur, *c. ad abolendam 9. h. t. inferitur a per ignem, ut docet Covarr. 2. Var. c. 11. n. 10.*

18 6. 10. * Evadunt hanc poenam, qui resipiscentes abjurata hæresi reconciliari Ecclesie fuerint desiderat, *d. c. 9. Nisi fuerint relapsi, quales sunt, qui post abjuratam hæresim in eam relabuntur, c. accusatus 8. in princ. eod. in 6. his enim nulla est venia c. super 4. eod. in 6. Idem juris est in Hæresichis, & qui hæresim docuerunt, quia nec horum reconciliatio tollit poenam corporalem: quibus tamen omnibus resipiscentibus Sacramenta non sunt deneganda, & mitiganda, si videatur sententia, *d. c. 4. & c. ut commissi 5. nec non eod. in 6.**

19 Ut autem hæc pestis non facile enascatur, prohibetur laicis, publice & private de fide disputare, *c. 2. eod. in 6. prædicationis munus adiuvent, etiam in occulto, quod nemo sibi adrogat nisi missus, c. Cum ex iuncto 12. & c. 13. §. quia verò h. t. idque sub poena excommunicationis, *d. c. 2. §. 1. quæ extendæ est sententiæ, non lata, uti indicant verba, quæ sunt futuri temporis. Evata autem ut in herbis conculectur, ejusque propagandæ occasio tollatur, scripta hæreticorum, cum auctoribus damnata, legi & haberi prohibentur sub poena excommunicationis lata sententiæ. Vid. hac de re plura apud Azor. d. lib. 8. c. 16.**

20 In suspectos inquirere jubentur Episcopi loci, ceteras ad hoc munus delegando personas, cum potestate advertendi, quæ non expirat morte conceditur, in favorem fidei & odium hæreticos, *c. in aliqui 10. & c. Officium 11. eod. in 6. Quæ personæ procedunt ex zelo caritatis de plano & simpliciter, cap. fin. eod. in 6. juxta formam præscriptam d. c. 11. & c. 12. eod. in 6. Quibus tamen in Episcopos nihil est juris, sine mandato Pontificis, cui denuntiare debent,*

si eos viderint suspectos, *c. Inquisitores 16. eod. in 6. Domini temporales officio suo hac in parte deesse non debeat, ubi est promovendo Inquisitorum munus: reculentes honore privandi sunt & excommunicandi, *d. c. 13. §. monentur. Carterum ut ad bellum contra hæreticos suscipiendum plures excitentur, arma contra eos sumentes gaudent iisdem privilegiis & indulgentiis, quibus illi, qui contra Turcam militant, *d. c. 13. §. Catholici.***

TITULUS VIII.

De Schismaticis & ordinatis ab iis.

SUMMARIUM.

1. Schisma quid, & in quo differat ab Hæresi.
2. Poena Schismaticorum.
3. Irregularitatem an contrahant.

Schisma generali significatione, juxta vocis etymologiam, denotat dissensionem, ac moralem quandam divisionem: per antonomasiam autem significati divisionem: Ecclesia Catholica per spontaneam ab illa separationem, sub nomine Christiano particularem congregationem seu conventiculum extra Ecclesie unitatem, communionem, & obedientiam congregando, ab ejus capite Rom. Pontifice se abstrahendo, ejusve dignitatem usurpando in quo distat ab hæresi, quæ continet dogma veræ fidei contrarium, *can. Inter XXV. q. 3. Transit plerumque in hæresim, cum in schismate perseverantes, ut factum suum & contumaciam honestent & defendant, recteque videantur ab Ecclesia recessisse, consurgant aliquam hæresim, ut post alios apparuit in Henrico VIII. Angliæ Rege, qui ut videretur jure ab Ecclesia Rom. defecisse, nova secta ex variis conflata se caput Ecclesie Anglicanæ haberi, & solum se de fidei rebus disponere ac definire posse statuit.*

Ejus poena est dignitatis aut ciuguli, quod habetur, privatio, si non habeatur, substantiæ amissio in honestis, in aliis corporis coercitio, cum exilio, *can. qui contra XXV. q. 1. Excommunicatio, quam & incurrunt eorum fautores, defensores, c. un. eod. in 6. Ordinationes, collationes beneficiorum, bonorum alienationes, per schismaticos factæ, irritæ esse jubentur.*